

tantadruj

priloga primorskih gledališč

primorske novice

Tantadruji 2023 so podeljeni!

FOTO: LUCA QUAIÀ, RAZEN MALEGA PRINCA - JAKA VARMUŽ

slovensko stalno gledališče
teatro stabile sloveno

št. 141

Režiser Alessandro Marinuzzi in scenograf Andrea Stanisci o predstavi V gradu

Enigma življenja in vprašanja umetnosti

Bliža se trenutek, ko bo Slovensko stalno gledališče razkrilo vsebine nove abonmajske sezone in bo kot običajno omogočilo nakup abonmajeve s poletnim popustom. Ena od predstav, ki bodo sodile v program, je že “v delavnici”. Naslov je V gradu, avtor je pisatelj, dramatik in režiser Giorgio Pressburger (1937-2017).

ROSSANA PALIAGA

Ustanovitelj Mittelfesta Giorgio Pressburger je bil vodilna osebnost obmejnega kulturnega prostora; razumel je njegov potencial in vlogo v osrčju Evrope, na križpotju zahodnih in vzhodnih, slovanskih in germanskih vetrov. Slovensko stalno gledališče je spoznal neposredno, saj je leta 1994 režiral koprodukcijo s Stalnim gledališčem FJK Ura, ko nismo ničesar vedeli drug o drugem, ki je doživela premiero ravno na odru Mittelfesta v Čedadu. V drami Petra Handkeja so nastopili slovenski in italijanski igralci in tudi v tem primeru je izbira avtorja in zasedbe potrdila pozornost režiserja do srednjeevropske mešanice kultur. Z željo po povezovanju gledališč je Pressburger pred petnajstimi leti vodil tudi poletni festival Teatri a teatro, ki je bil izložba tržaških gledališč in njihovih različnih usmeritev.

Pressburger je bil gledališki, operni in filmski režiser, pisal je romane in novele, scenarije za radio in televizijo, dramska besedila, ki jih je običajno sam režiral. Uprizoritev z režijo Alessandra Marinuzzija za novo sezono SSG je zato izjema, saj je avtor pred leti izrazil željo, da bi tržaški režiser postavil na oder njegov tekst.

Na vajah nove predstave se slovenščina in italijanščina sproščeno prepletata v večjezični delovni skupini. Igralci Alojz Svete, Eva Mauri, Primož Forte in Franko Korošec se poglobljajo v nenavadno besedilo z eksistencialnim predznakom. Staranje umetnika je vodilna tema groteskne drame, ki se predstavlja kot nek Bulvar somraka in govori o življenju kot o sosledju “batin” in pavz v skoraj nadrealni obliki, skozi dialoge štirih oseb o lastništvu gradu. Postavljanje vprašanj, ki jih mora razrešiti občinstvo, zaznamuje uprizoritve režiserja Alessandra Marinuzzija. Ta s predstavo izpolnjuje obljubo in je hvaležen avtorju, ki mu je zaupal svoj tekst. Z njim soustvarja podobo predstave scenograf in kostumograf Andrea Stanisci, ki je s Pressburgerjem sodeloval veliko umetniških projektov. Predpremierna predstava bo 28. julija v Mali dvorani Slovenskega stalnega gledališča. V pričakovanju prvega sti-

Giorgio Pressburger bo eden od avtorjev na programu nove sezone SSG. Na fotografiji prizor iz dokumentarnega filma Maura Caputa “L’orologio di Monaco”.

ka z občinstvom in sredi bralnih vaj sta se režiser in scenograf pogovorila o konceptu nove uprizoritve.

Režiser Alessandro Marinuzzi je najprej pojasnil, da je predstava načrt, ki je petnajst let ležal v predalu: “Pressburger me je spodbudil k branju tega besedila, ki je takoj pritegnilo moje zanimanje. Sam je izrazil željo, da bi ga jaz uprizoril. Prošnja me je presenetila, saj sem vedel, da je običajno sam podpisal režijo vseh svojih dramskih besedil. Od takrat naprej me je vsakič, ko sva se srečala, spomnil na obljubo, zato si to uprizoritev štejem kot častni dolg. Načrt, ki je bil že dolgo v mojih mislih, se bo zdaj uresničil v srednjeevropskem duhu, ki je bil značilen za umetnika madžarskega izvora, ki je pisal v italijanščini, in ga bomo v tem primeru uprizorili v slovenskem prevodu na tej svetovni praznini.”

• Kako boste pristopili h kontrastu med surealnim predznakom besedila in resničnostjo vsebin?

Alessandro Marinuzzi: “Vsako besedilo najraje razumem kot enigmo, ki

je ni treba v celoti razrešiti na odru, saj se gledalcu predstavi skozi različne iztočnice za interpretacijo. Lahko bi rekli, da gre za sestavljanke, v kateri vsak lahko razporedi fragmente po lastni občutljivosti. Z leti se je moj pogled na besedilo spremenil skupaj z načinom režiranja. Eno je razmišljati abstraktno, brez stikov s producenti in igralci, drugo pa je oblikovanje načrta na konkretni osnovi dialoga s štirimi čudovitimi igralci. Danes delam predvsem na tem, da dramaturški projekt delim z igralci, v dialogu z njimi razumem besedilo. Igralcem poskušam ponujati različne plasti in ravni branja, od analize odnosov med liki do samih odnosov znotraj ekipe. Besedilo je napisano, vsak večer pa je kot, da bi bilo napisano na novo, pred gledalci. Gledališče je živo, ker ne posnema tehnično ponovljivih dogodkov: je resnično performativna umetnost, ki obstaja ob prisotnosti igralcev in gledalcev.”

• Kaj je grad?

Alessandro Marinuzzi: “To besedilo je velika nočna mora o zatonu življenja, o neizogibni minljivosti.

Grad lahko beremo kot metaforo za človeško telo. Druga, osrednja tema, pa je merjenje moči med težo osebnega, umetniškega ugleda in ekonomskega položaja. V besedilu nastopajo različne sile znotraj skupine ljudi: sentimentalne, erotične, družinske, kot tudi moč telesa nad umom in obratno.”

• Kaj je lahko scenski okvir za eksistencialno metaforo?

Andrea Stanisci: “Besedilo ne vsebuje didaskalij, niti besede o kraju in času dogajanja. Na začetku imamo samo naslov: V gradu. Nimamo natančnih navodil, ki bi lahko pojasnila želje avtorja. Če upoštevamo način dela Alessandra Marinuzzija, ki gradi postopoma z igralci - ker je gledališka igra tudi igra med ljudmi -, trenutno ustvarjamo v odprtem in potencialno spreminjajočem se prostoru. Našel sem pohištvo, predmete, ki izhajajo iz dobresedne interpretacije besedila, kar je bilo tudi Pressburgerju zelo blizu, tudi v igrivem smislu. Če je na primer omenjen prestol, ga preprosto postavim na sceno. Igralcem in režiserju ponujam hipoteze za uporabo predmetov in prostora, ki jih je mogoče spreminjati. V določenem smislu bomo obravnavali tudi Shakespearjevo ‘verbalno’ scenografijo, kar pomeni nakazati stvari, ki jih materializirajo sposobnosti igralca in domišljija gledalca.”

• Je poetika avtorja prepoznavna v tem besedilu?

Andrea Stanisci: “Za Pressburgerja sem ustvaril scenografije opernih uprizoritev in dveh njegovih besedil, ki jih je sam postavil na oder. Loteval se je velikih vprašanj, nikoli drobnih zgodb, ki jih je vsekakor upošteval kot iztočnice za pripoved o univerzalnih temah. Imel je pogum, sposobnost, inteligenco, kulturo. Čutil je potrebo po obravnavanju osrednjih tem, tistih, katerih se bojimo, kot so ljubezen in smrt, oblast in zaton, umetnost in njen smisel. Vse to se pojavlja tudi v besedilu V gradu. Ne gre nikoli za malenkosti: tudi navidezno vsakdanje, resnične zgodbe v njegovi literaturi poletijo in eksplodirajo v stiku z vesoljem.”

Scenograf in kostumograf Andrea Stanisci ter režiser Alessandro Marinuzzi sta večkrat sodelovala pri produkcijah Slovenskega stalnega gledališča.

FOTO: LUCA A. D'AGOSTINO/PHOCUS AGENCY

slovensko stalno gledališče
teatro stabile sloveno

O scenografiji in glasbi nagrajene predstave

Nagrajena Mario in Čarodej ... kmalu na plaži

Mario in čarodej je najboljša predstava primorske gledališke sezone po mnenju žirije nagrade tantadruj, ki jo sestavljajo Martin Lissiach, Ana Perne in Matej Bogataj. Slovensko stalno gledališče je slavilo v domačem okviru, na vrtu muzeja Sartorio v Trstu, kjer se je podelitve udeležil večji del zasedbe.

O uprizoritvi novele Thomasa Manna, satire fašizma v dramatizaciji **Tatjana Doma** in režiji **Ivane Djilas**, predvsem o doprinosu ustvarjalne ekipe je žirija napisala: "Čas nastanka koncizno zajame kostumografija Jelene Proković, v usklajenosti z masko Iryne Neveza in Tine Lovrič, ki daje nastopajočim videz nekakšne uniformiranosti takratnega časa in ujame mannovsko razmerje med dekadenco in ekspresionizmom, medtem ko scenografija Sare Slivnik izčrščeno upodobi letoviško prizorišče z uokvirjenim peščenim bazenom kot prostorom igre in tako opozarja na dejstvo, da je vse skupaj iluzionistična škatla, v kateri ni nič, kot se zdi. K iluziji prispeva glasba Boštjana Gombača, ki domišljeno umešča dogajanje v obmorski kraj ter skrbi za vrsto humornih, a hkrati pomenljivih, ironično obarvanih vnosov, kakršno je začetno igralsko posnemanje galebjih krikov. Kakor razgibajo dogajanje in podkrepijo občutja oseb raznovrstne glasbene intervencije, tako je za celovito uprizoritevno podobo bistvena tudi koreografija Maše Kagao Knez, ki igralski zasedbi ponuja trdno izhodišče za tematizacijo posameznikove volje oziroma spraševanje o individualni svobodi."

Dovršena podoba z morskim horizontom na slikarskem platnu in galebi, ki se oglašajo iz grl igralcev in igralk

Predstava je soglasno prepričala občinstvo, ki je pohvalilo tudi estetsko dovršeno podobo in efektno "zvočno" kuliso. O scenografiji je **Sara Slivnik** povedala: "Oblikovanje prostora pri predstavi poskuša s po-

Umetniška ekipa predstave Mario in čarodej je prejela nagrado za uprizoritev, ki je prepričala tako vsebinsko kot estetsko.

sameznimi scenskimi elementi ujeti atmosfero vročega, glasnega in turistov prepolnega obmorskega počitniškega mesta. Zasnova scenografije ne išče hermetičnega, temveč sledi želji po oblikovanju fragmentiranega prostora, ki dovoli prehode med različnimi prizorišči. Oblikovanje scenskih elementov se poigrava z klasičnimi gledališkimi tehnikami iluzije. Peščena plaža je tako ujeta v bazen/peskovnik, gostišče je označeno z lestencem, morski horizont pa je poslikano platno, ki poskuša priklicati vzdušje poletja."

Ambientalno glasbo je ustvaril **Boštjan Gombač**, ki je po lastni izjavi dobil navdih v zvokih narave: "Idejo

za to dokaj nenavadno in nevsakdanjo zvočno sliko sem dobil kar sredi Ljubljane, ko so me, še pred začetkom študija v SSG-ju, kar naenkrat, od ranega jutra naprej, spremljali zvoki galebov med preletom Delove stolpnice. Da, galebi, čisto pravi, tisti z obale. Igralski zasedbi sem že na prvi vaji predlagal, da bi bila predstava brez posnetih zvokov, saj bi le-te proizvajali sami. In poskus je uspel. Med nadaljevanjem ustvarjalnega procesa sem med glasbeno-koreografske vaje (poleg songov) vpletel še zvoke vetra, ladje, gneče na plaži, škrtatov, zvoke narave ponoči, itd. Z izjemno ekipo igralcev in igralk je bil proces vaj v prvi vrsti pro-

fesionalen, navdihujoč ter poln smeha in dobre volje. Že pred to idejo pa je bila režiserkina želja, da bi predstavo spremljala harmonikarka. Na tem mestu se nam je po srečnem naključju pridružila Ivana Kreševič, ki je svoj odrski debi opravila z odliko in suverenostjo, kot bi to počela že vrsto let."

23. julija v San Simonu

Zvočna in scenska podoba bosta pridobili dodatno, "naravno" noto na naslednji ponovitvi nagrajene predstave v nedeljo, 23. julija na plaži San Simon v Izoli v okviru Primorskega poletnega festivala. •

Premejevaje: skupni projekt treh gledališč

Meja, ki povezuje

Poletje Slovenskega stalnega gledališča se že tretje leto začne izven sedeža, na vrtu meščanske vile Sartorio, ki je prizorišče festivala Let's Play. Niz dogodkov, ki jih SSG prireja skupaj z gledališčem La Contrada in zadrugo Bonawentura/ Gledališčem Miela, govori o Trstu, njegovi zgodovini, pisateljih, nenazadnje o ustvarjalnosti njegovih gledališč.

V tem duhu je tudi letos zaživel skupni dogodek sodelujočih gledališč, ki je ob odprtju festivala orisal literarni portret edinstvene usode ljudi, narodov, kultur, jezikov, držav v stiku prek štirinajstih slovenskih in italijanskih literarnih del o meji in obmejnosti.

Večjezični dogodek z naslovom *Premejevaje/Sconfinarrando* je nastal po zamisli profesorja Mirana Košute, ki je v predstavi tudi povezovalac in pianist. Njegovo igranje na klavir je spremljalo antologijo odlomkov iz različnih del, ki jih je glasba pomenljivo podprla, komentirala, jih postavljala v literarno in gledališko razsežnost. Igralci **Ariella Reggio**, **Nikla Petruška Panizon**, **Danijel Malalan** in **Ivan Zerbinati** so prebrali misli in pripovedi o meji iz opusov Borisa A. Novaka, Marice Nadlišek Bartol, Borisa Pahorja, Alojza Rebule, Marka Sosiča, Mirosłava Košute, Davida Bandlja, Umberta Sabe, Itala Sveva, Fulvia Tomizze, Claudia Magrisa, Paola Rumiza, Diega Maranija in Roberta Dedenara. Igralci so stali na različnih krajih vrta, povezovalac pa na odru, kjer je publika lahko "od

blizu" sledila njihovemu branju na ekranu, ki ga je postavil Maurizio Bressan. "Meja je usoda" piše pesnik Boris A. Novak in vse zgodbe so potrdile lepoto in kompleksnost doživljanja obmejne raznolikosti, od vojnega časa do bolj skrite nestrpnosti povojnega časa in današnjega spraševanja o pomenu meje.

Sožitje različnosti je očaralo tudi režiserja Lina Marrazza, ki je o besedilu povedal: "Premejevaje ni zgodba, temveč mentalno in čustveno potovanje. Vsak odlomek ima edinstveni značaj, ki ga poudarjata ritem besed in evokativni kontekst. Če pa gledamo na celoto, kot da bi šlo za eno samo besedilo in predstavo, vsak odlomek je postaja na isti poti, kjer se elementi povezujejo, zlijejo, izmenjujejo in ustvarjajo vtis o meji, ki ni omejevalna, saj se v njej prepletajo izvori podobnih in hkrati različnih narodov. Težko bi v Košutovi kompoziciji izbral del, ki me nagovarja bolj kot ostali. Komentarji, ki jih uporablja kot medigre, so prav tako neolčljiv del celote. Gre za celovito delo, ki v tej enotnosti najde čarobnost, muzikalnost in moč." O vlogi glasbe je režiser dodal: "Glasba je bistvenega

Igralka Nikla Petruška Panizon na vrtu muzeja Sartorio v posnetku iz video-promocije festivala Let's Play

pomena: ne gre za zvočno podlago, temveč za povezovalni element vseh odlomkov. Tudi režija se izraža najprej v vsakem posameznem poglavju. S tem in s postavitvijo igralcev poudarja občutek razdalje, meje, ki ločuje

tudi igralce. Podobe na ekranu so odraz samote posameznika, na koncu pa stojijo vsi igralci, združeni, na odru, kjer se glasovi, jeziki, narečja in situacije pomešajo in oblikujejo ... življenje." •

SNG Nova Gorica zaključuje sezono z odmevnimi festivali in nagradami

Od Sterijevih nagrad do tantadruja

Konec sezone je čas za festivale in podeljevanje nagrad za celoletno gledališko delo. SNG Nova Gorica se je udeležilo kar štirih festivalov in prejelo več nagrad.

MIRJAM DRNOVŠČEK
direktorica SNG Nova Gorica

Predstava 52 hertzov je na Sterijinem pozorju prejela kar šest nagrad.

Za nami je težka sezona, predvsem zaradi prilagajanja našega sporeda še vedno prisotnemu koronavirusu, ki pa se je v drugi polovici vseeno poslovil tudi od našega kolektiva. Kljub vsem križem in težavam smo sezono uspešno pripeljali do konca in jo nadgradili s tremi odmevnimi gostovanji in nagradami, ki se bodo vpisale ne samo v zgodovino našega gledališča, ampak tudi v zgodovino slovenskega gledališča.

Pa pojdimo od začetka. Po odmevni premieri uprizoritve *Pet vrst tišine* izpod peresa sodobne avtorice **Shelagh Stephenson** v režiji **Maše Pelko** smo bili že čez nekaj dni povabljeni na 11. mednarodni festival FemArt v Prištino. Kako težko bo organizirati prevoz scenografije, se nam ni niti

can Kodarin in Anušo Kodelja. Verjetno tudi zato, ker je nasilje za štirimi zidovi na Kosovem po pričevanjih še veliko bolj prisotno kot pri nas. In ob takih trenutkih se še bolj zavemo, kako moramo spregovoriti o deviacijah, ki smo jim priča v naši družbi, kako moramo odpirati te teme, čeprav so boleče.

Še večji uspeh smo dosegli s predstavo *52 hertzov* mlade srbske avtorice **Tijane Grumić** v režiji **Mojce Madon** - v njej igrajo **Ivana Percan Kodarin**, **Žiga Udir**, **Marjuta Slamič**, **Peter Harl**, **Matija Rupel** in **Ana Facchini** -, ki smo jo premierno uprizorili pred letom dni. Predstava je bila izbrana v tekmovalni program prestižnega festivala Sterijino pozorje v Novem Sadu in v močni konkurenci osmih predstav iz bivšega

52 hertzov, nagrade festivala Sterijino pozorje, Novi Sad

“Mešanica naivnega otroškega pogleda na svet, izkušenj zrele dobe in jezika znanosti ustvarjajo čudežno poetično lepoto dramskega besedila Tijane Grumić. Na tej podlagi nastaja močna in vizualno razkošna predstava, ki se odvija povsod - od morskega dna do vesoljskih višav. Subtilno in poetično režijo Mojce Madon zaznamuje okvirna, metagledališka zgodba, ki jo vodi pripovedovalec, ki povezuje niti dogajanja in skozi celotno igro gradi ter razgrajuje odrsko iluzijo.”

Dr. Milivoje Mladenović, selektor 68. Sterijinega pozorja

- nagrada Dejan Penčić Poljanski, ki jo podeljuje okrogla mize kritike, za najboljšo predstavo,
- nagrada občinstva 68. Sterijinega pozorja za najboljšo predstavo (povprečna ocena 4,67).

Gre za izjemen uspeh, ki še vedno močno odmeva v celotnem jugoslovanskem gledališkem prostoru in dokazuje, da imamo v Novi Gorici gledališče, ki ustvarja izjemne, sodobne in prodorne predstave. Dan pred tiskom priloge se je zaključil še en festival - Boršnikovo srečanje. Predstava *52 hertzov* se je uvrstila v tekmovalni program in perspektivna mlada režiserka Mojca Madon je prejela Boršnikovo nagrado za režijo, naša

rica in Slovensko stalno gledališče Trst. Lani smo prejeli kar dva tantadruja - za najboljšo predstavo v celoti za *52 hertzov*, **Matija Rupel** pa za igralske dosežke za vloge Klovna v *52 hertzih* **Tijane Grumić** in Črička v Čričku in temačnem občutku Toona Tellegena (obe SNG Nova Gorica) ter Pina Mlakarja in Borisa Kidriča v uprizoritvi *In stoletje bo zardelo*. *Primer Kocbek* Andreja Inkreta (Anton Podbevšek Teater in SNG Nova Gorica; v sodelovanju s Cankarjevim domom, Ljubljana, in Galerijo Božidar Jakac, Kostanjevica na Krki). In niti tokrat nismo odšli domov praznih rok. Nagrado za igralske dosežke v minuli sezoni je zaslužen prejel igralec **Jure**

Mojca Madon, Boršnikovo nagrado za režijo

V uprizoritvi *52 hertzov* mlada režiserka Mojca Madon mojstrsko poveže podobe iz zgodbe družinske stiske z metafizičnim asociativnim ozadjem. Vsem elementom predstave omogoči prosto prehajanje skozi različne žanre, ne da bi izgubila širšo sliko tematske naracije. S svojo ekipo občinstvo premišljeno vodi skozi svet, ki naenkrat vsebuje tako največje kot najmanjše teme človeštva in ki odzvanja v gledalcih še dolgo po ogledu predstave. (Utemeljitev)

najmlajša članica Ivana Percan Kodarin pa Boršnikovo nagrado za mlado igralko. Društvo gledaliških režiserjev in režiserk je naši izjemni šepetalki **Arjani Rogelja** podelilo nagrado nepogrešljivi, ki jo podeljujejo za presežno in včasih premalo vidno delo v procesih gledališke umetnosti. Temu pritrjujemo in se veselimo z Arjano, ki si to nagrado več kot zasluži!

In ni še konec nagrad. 11. junija je Trst gostil letošnjo podelitev nagrad tantadruj za primorske gledališke dosežke, ki jih podeljujemo tri primorska gledališča - Gledališče Koper, Slovensko narodno gledališče Nova Go-

Ivana Percan Kodarin, Boršnikova nagrada za mlado igralko, med drugim za vlogo Deklice v 52 hertzov

“Ivana Percan Kodarin pokaže igralski razpon v dveh skorajda nasprotnih vlogah: kot umirajoča deklica v *52 hertzih* prepriča s svojo skrivnostno, celo mistično redkobesedno prezenco, medtem ko se v *Ženah* v testu na odru odlikuje s popolno koncentracijo, ki lahko vzkipi tudi v nebrzdanost bahantskega zanosa.” (Utemeljitev)

sanjalo, saj nihče od prevoznikov ni želel prevzeti bremena težav na meji. Ampak kdor išče, tudi najde - in scenografija je srečno prispela do Narodnega gledališča Priština, prav tako tudi ekipa preko Zagreba in Skopja. Ja, to je najkrajša letalska povezava. Ampak je bilo vredno, saj je predstava, ki na subtilen in skorajda dokumentarističen način govori o nasilju za štirimi zidovi, pretresla tamkajšnjo publiko. Najprej je obnemela, nato pa z dolgim aplavzom nagradila vse tri igralko - **Marjuto Slamič**, **Ivano Per-**

jugoslovanskega prostora smo prejeli kar šest nagrad, in sicer:

- **Matija Rupel** - nagrada za vlogo Klovna,
- **Urša Vidic** - nagrada za scenografsko ustvarjanje in soavtorstvo odrskega prostora,
- **Ivana Percan Kodarin** - nagrada iz sklada “Dara Darinka Čalenič” za najboljšo mlado igralko,
- avtorska ekipa in igralski ansambel - posebna nagrada za skladnost in celovitost umetniške stvaritve,

Arjana Rogelja, nagrada nepogrešljivi Društva gledaliških režiserk in režiserjev

“Arjana Rogelja s predanostjo svojemu delu dokazuje neprecenljivost zaozdrskih gledaliških ustvarjalk, brez katerih ne bi bilo gledaliških uprizoritev. Odlikujeta jo pozornost na vsebino in material, od uvodne vaje naprej, ter radovednost in strast do različnih oblik gledališča. Prav zaradi tega besedila v njenih rokah ne ostanejo literarna, temveč zaživijo v polju govorne besede. Svojega dela pa ne opravlja izjemno natančno samo med procesom, temveč za besedilo skrbi tudi kasneje, v odrskem življenju predstave po premieri.” (Iz utemeljitve)

Jure Kopušar, nagrada tantadruj

“Podoba, ki jo je Mihail Bulgakov dal članu hudičevega klana Azazellu, je videti kot prišita na Jurta Kopušarja. Svojo vlogo je član ansambla novogoriškega gledališča oblikoval diabolčno in predvsem dvolično. Večplastnost, ki računa na izrazito obrazno mimiko, od prismuknjeno-nagajivega nasmeha vse do največje resnosti, odlikuje tudi kompleksno vlogo Haimona v *Antigoni* Dominika Smoleta. Samovšečen hedonist, ki ne računa na etične obveze, mehko in cinično hkrati nagovori tako zaročenino sestro Ismeno kot dvorskega vidca Teiresiasa v tankem ravnesju med preračunljivostjo, romantično potrebo po ljubezni in lahkomišel-nostjo, pri čemer postane odski lik prepričljiv v enaki meri, kot je prepričljiv igralec. V igri *Nenadoma*, reka Dimitrija Kokanova se spet mojstrsko večplastno prilagodi različnim vlogam, od Orwella do premišljujočega, skrušenega in dvomljivega, nezaupljivega ter obupanega posameznika, ki se usklajeno s celotno igralsko zasedbo vrti okoli dilem prihajajočega časa.

Jure Kopušar je v pretekli sezoni oblikoval tri zelo različne in hkrati izjemno večplastne vloge - a vendarle brez vzvišene in maniristične igralske distance -, ki so ga v vsej svoji kompleksni človečnosti z zrelo igro približale občinstvu.”

Vpis v abonmaje SNG Nova Gorica že poteka

Tu je pravo življenje

Spomladanski vpis abonmajev bo potekal do 30. junija, jesenski vpis pa od 28. avgusta do 20. septembra.

MARKO BRATUŠ
umetniški vodja SNG Nova Gorica

D rago občinstvo, kot umetniški vodja tega gledališča mi je v izjemno čast, da vas lahko pozdravim in vam predstavim novo sezono, ki je pred nami. Čaka nas izjemno obdobje, polno čustev, akcije, humora, tragedije in še veliko več. Verjamem, da je gledališče prostor, kjer se srečajo umetnost, življenje in človeška duša - in prav to smo želeli ujeti v naš program. Prepričan sem, da vam bo vsaka predstava prinesla nepozabno izkušnjo, zato ne zamudite priložnosti, da se nam pridružite na potovanju skozi čudoviti svet gledališča.

Kaj nam ob strojih ostane?

Tako vas nisem pozdravil jaz. To je spisal ChatGPT po sledečem navodilu: "Napiši uvodni odstavek kratkega besedila, ki bo uporabljeno v knjižici za predstavitev sezone. Uvodni odstavek naj ima 500 znakov in naj iz perspektive umetniškega vodje gledališča nagovori občinstvo, da je nova gledališka sezona

nekaj, česar nikakor ne smejo izpustiti." Kar zgolj dokazuje, da smo umetniški vodje tako neznansko predvidljivi, da nas pri pisanju uvodnikov lahko nadomesti že matematični stroj, ki iz mnogih dostopnih uvodnikov sestavi novega, ki zveni popolnoma enako kot vsi ostali. Če stroj lahko napiše uvodnik, če lahko bolje organizira dejavnosti, če lahko hitreje računa in več ve - kaj sploh še ostane človeštvu? Podobno so se naši predniki spraševali ob izumu parnih strojev, kaj nam še ostane, če stroji naredijo vse hitreje in natančneje. Pa smo se nekako znašli. Vedno smo se in tudi tokrat se bomo.

Svet, v katerem živimo danes, se spreminja z neznansko hitrostjo - pred časom sem nekje zasledil, da naj bi v času Shakespeara ljudje v celem življenju sprejeli toliko informacij, kot jih danes v enem dnevu. Mogoče danes celo nekaj manj. Svet se bliskovito spreminja in gledališče z njim. Nekaj pa vendarle ostaja enako - v gledališču se ob človeških zgodbah iz oči v oči srečujemo z drugimi ljudmi, občinstvo

z nastopajočimi, zaposleni z zunanji sodelavci, znanci s popolnimi neznanci. In to je tisto, česar tehnologija nikoli ne bo zmogla. Ker je gledališče kljub vsemu igranju vendarle pravo življenje.

Ostaja čarobnost

Abonmajski program sezone 2023/2024 bo vseboval osem uprizoritev, pet na velikem odru in tri na malem. Septembra bomo začeli s satirično komedijo *Šov ob koncu sveta* **Nebojša Pop-Tasića** v režiji **Mateje Kokol**; oktobra bosta premieri plesne uprizoritve **Michala Rynie** in **Nastje Bremec Rynia** *Distanca* (koproducenta MN Dance Company in Cankarjev dom Ljubljana) ter *Umirajoči bog* **Triglav** po zgodovinski povesti Franceta Bevka v režiji **Mojce Madon** (koproducent AGRFT); novembra bo premiera epopeje *Pod svobodnim soncem* po romanu Frana Saleškega Finžgarja **Gorana Vojnovića** v režiji **Aleksandra Popovskega** (koproducenta SNG Drama Maribor in Cankarjev dom Ljub-

ljana); januarja bo premiera tragedije *Ubeseđovanje* Piera Paola Pasolinija v režiji **Jana Krmelja**; marca bo premiera drame *Ko se mrtvi prebudimo* **Henrika Ibsena** v režiji **Stilijana Petrova**; aprila bo premiera tragikomedije *Najboljša evropska predstava* **Mar-ka Bratuša** in **Harisa Pašovića** v režiji Harisa Pašovića (koproducenti so partnerji European Theatre Convention) in zadnja abonmajska uprizoritev bo doživela premiero maja, komedija *Mnogo hrupa za nič* Williama Shakespeara v režiji **Ivane Djilas**.

Vse, kar nam zdaj preostane, je, da stroj prosim za udarni stavek za konec uvodnika: "Napiši še zaključni odstavek, kjer v 150 znakih povabimo občinstvo, naj si privoščijo abonma v našem gledališču."

Vabljeni, da se nam pridružite in si zagotovite svoje mesto v naši gledališki družini. Ne zamudite priložnosti za nepozabne trenutke, ki vam jih bodo naši igralci pričarali na odru. Zagotovite si svoj abonma že danes in doživite čarobnost gledališča. •

V Novo Gorico konec junija in v začetku julija prihajajo štiri ulične predstave

Festival Ana Desetnica

Tudi ob koncu te gledališke sezone bo SNG Nova Gorica gostilo Festival Ana Desetnica s štirimi uličnimi predstavami iz štirih držav, Nemčije, Italije, Argentine in Hrvaške. V duhu čezmejnega povezovanja in prihajajočega EPK GO! 2025 je program sestavljen z mislijo na publiko iz obeh Goric. Ogled vseh predstav je brezplačen.

GORO OSOJNIK, UR.
vodja festivala

Corpus Mundi

Antagon TheaterAKTion (Nemčija)
Gledališko plesni performans
Nedelja, 25. 6. 2023, 21.30, Trg Evrope

V duhu čezmejnega povezovanja in prihajajočega EPK GO! 2025 se festival začne s predstavo, ki zlahka nagovarja gledalce z obeh strani meje, saj sta njeni sredstvi gib in živa glasba, obravnava pa temo preseljevanja in diaspor. *Corpus Mundi* je avtobiografska pripoved, ki premaguje geografske in estetske meje s tekočim prehajanjem med plesom in gledališčem. Performans pripoveduje o ženskem telesu afriškega porekla, ki osebne izkušnje preoblikuje v predstavo za javnost. Performerka **Bárbara Luci Carvalho** reče: "Vrata so odprta ... Slišim glas svojih prednikov, ki pravijo: Ne pozabi, da moraš poskrbeti za gene tega sveta in ustvariti življenje v telesu, ki je nenehno postavljeno pred izziv, da se prebije skozi družbene konstrukcije. Svojo lastno zgodbo si šele začela ustvarjati ..."

Poom-Cha

Galiro (Italija)
Ekscentričen one-man-band
Ponedeljek, 26. 6. 2023, 19.00, Bevkov trg

Festivalski sprehod po središču Nove Gorice bomo nadaljevali z ekscentričnim glasbenikom, pravzaprav celim orkestrom v eni osebi, ki bo obredel vse kotičke in lokale. *Poom-Cha* je interaktivna glasbena komedija v živo, ki se včasih zgodi kot intenzivna hoja po mestu ali pa kot zabavna ulična predstava v krogu. Je energična, muhasta, duhovita, kul, ekscentrična, neukročena, polna barv, očarljiva glasbena igra, ki okrog sebe širi življenje, hkrati pa tudi nespoštljiva, izvirna, a vedno dobre volje.

Gushi

Brunitus (Argentina)
Klovnađa z diaboli
Torek, 27. 6. 2023, 19.00, pred Domom upokojencev Nova Gorica
Drugi del festivalskega programa pa bosta dve predstavi pred Domom upokojencev Nova Gorica, obe sproščeni in interaktivni, ki bosta prav tako nagovarjali prebivalce z obeh strani meje. Diabolo, pripomoček za žongliranje, nekdanj znan tudi kot hudič na dveh palčkah, je tisočletja star izum kitajskega porekla, ki so ga že pred Kristusom uporabljali za odganjanje zlih duhov. Brunitus, argentinski ulični umetnik, v svoji novi predstavi po-

Gushi, klovnađa z diaboli

novno odkriva to mistično orodje, ki se vrti, leti in zapleta kot naše zgodbe in z njegovo pomočjo ustvarja potovanje po človeških čustvih. Naslov predstave, *Gushi*, v kitajskem jeziku namreč pomeni zgodbe. Brez zgodb ni življenja, ni časa. *Gushi* je poetična in intenzivna cirkuška pravljica, predstava za vso družino.

Grand Hotel Circus Cabaret

Cirkultura (Hrvaška)
Cirkuški kabaret

Sreda, 28. 6. 2023, 19.00, pred Domom upokojencev Nova Gorica
V zadnji predstavi nastopijo štirje klovni, ki v vrtoglavi cirkuški vožnji hitijo brez zavor proti hotelu, kjer vsaka soba pripoveduje svojo zgodbo. Na hotelski terasi uprizorijo predstave, katere glavne sestavine so čili chabanero, jalapeño čili, chipotle in kapre. Smejoči obrok v prahu, kričeče omake in odrska igra, vsi štirje liki v istem loncu. Smeh po naročilu! Klovni sami pravijo, da je na splošno presenečenje občinstva in nastopajočih predstava zabavna! •

ŠTORIJE IZ GLEDALIŠČA

V kateri igri sem?

• **ANDREJ ZALESJAK**
igralec SNG Nova Gorica

P ričujoča anekdota je bolj z odra kot pa izza njega. Najbrž je ena največjih igralčevih nočnih mor ta, da bi se znašel na odru pred polno dvorano s temo v glavi oziroma da bi pozabil tekst. In ker se živemu človeku vse zgodi, zakaj bi bil jaz izjema?

Bilo je pred leti, ko sem imel na repertoarju precejšnjo gnečo. Mislim, da sem tiste dni igral istočasno štiri različne predstave po gledališčih vse od Trsta do Maribora. Po kakšnem tednu ali dveh vsakodnevnega gledališkega 'jukeboxa' in življenja na cesti je bila - ne bom pozabil - na vrsti dopoldanska predstava v gledališču v Trstu.

Vse lepo in prav do trenutka, ko se je odprla zavesa in bi moral začeti z nagovorom publike. In v tistem trenutku: tema. Nočna mora. Strah in trepet gledaliških igralcev. V glavi vakuum. Treba je povedati, da igralcu na odru teče čas hitreje kot publiki in se zato vsaka sekunda zdi dolga kot ura ali dlje. Meni se je zdelo, da sem se izgubil v prostoru in času in da moj hendikep traja celo

večnost. Skratka, nisem se spomnil ne teksta ne tega, katero predstavo pravzaprav igram. S kotički očesa sem halstal za šepetalko, da bi priskočila na pomoč, ki pa v tistem trenutku sploh ni opazila mojega predinfarktne stanja, v katerem sem se znašel. Šele ko sem se v totalni paniki razgledal po lastnem kostumu, se mi je zgodila hevreka. Kot da bi od zunaj priletela puščica v

glavo in mi dostavila ustrezno programsko opremo. Vdih, izdih in zadeva je bila ponovno pod nadzorom.

Ne soigralci ne občinstvo skoraj niso opazili nekoliko podaljšane trenutka strahovito dramatične napetosti, je pa v meni najbrž za vedno ostal spomin in izkušnja, kako je, ko igralčeva nočna mora postane resničnost. •

Pogovor z Ivanom Lobodo, umetniškim vodjem festivala FUGA

Delamo za študente, za mlade, za bodoče generacije umetnikov

Pred štirimi leti, tedaj še pod okriljem Primorskega poletnega festivala, je v Kopru zaživel festival, na katerem so se s svojimi produkcijami predstavile gledališke akademije iz Slovenije in tujine. Z letošnjo, četrto festivalsko izvedbo, ki bo potekala od 10. do 15. julija, festival stopa na samostojno pot v organizaciji Gledališča Koper in Študentske organizacije Univerze na Primorskem (ŠOUP) in bo - kot zatrjuje njegov umetniški vodja Ivan Loboda - v prihodnosti postal tudi platforma za skupne mednarodne gledališke projekte akademij.

MIHA TREFALT

• Festival, ki smo ga doslej poznali pod imenom PPF Mladi, se letos predstavlja z novim imenom, Festival uprizoritev, glasbe in akademij (FUGA). Zakaj tako korenita sprememba naziva?

“Glede na to, da na festivalu poleg gledaliških akademij že štiri leta gostimo tudi glasbene skupine in predstave mladih ustvarjalcev oziroma študentov, ki so pravkar končali svoj dodiplomski ali podiplomski študij, smo z novim nazivom festivala želeli zajeti vse, kar ta obsega. Beseda fuga pomeni presledek med dvema gradbenima enotama, v italijanščini nekakšen pobeg, hkrati pa je fuga tudi najkompleksnejša kompozicija glasbenega kontrapunkta. Če združimo vse pomene te besede, dobimo tudi pomen našega festivala. FUGA je presledek med gradbenimi enotami mednarodnega ustvarjanja in povezovanja, je poletni pobeg od dolgega akademskega leta, na katerem študenti predstavijo svoje delo in nabirajo nova znanja v bolj sproščenem, obmorskem okolju, in kjer se vsak večer po predstavi prepustijo glasbi lokalnih in tujih glasbenih ustvarjalcev.”

• Pomeni novi naziv tudi novo vsebinsko oziroma konceptualno usmerjenost festivala?

“Kot vsak festival se tudi ta vsako leto razvija in raste. Kljub spremembi naziva pa ostaja vsebinsko in konceptualno enak in kot tak še vedno namenjen študentom gledališke umetnosti in tudi mladim prebivalcem Kopra, ki si lahko ogledajo predstave svojih vrstnikov iz tujine in prisluhnejo ali zaplešejo ob glasbi. Trudimo se, da bi v naslednjih letih lahko gostili več držav zunaj bivše Jugoslavije, imeli lastno produkcijo, v katero bi vpeli študente oziroma ustvarjalce z različnih akademij, imeli strokovno komisijo za podeljevanje nagrad in se postavili na zemljevid vidnejših mednarodnih festivalov akademij.”

• Zaradi omembe glasbe v nazivu festivala bi poleg gledaliških akademij na njem pričakovali tudi udeležbo glasbenih. Ni naziv nekoliko zavajajoč?

“Glasbo v imenu omenjamo zaradi spremljevalnega glasbenega programa, ki se odvija po predstavi. Novost tega dela festivala je selitev glasbenega prizorišča; zaradi domnevnega hrupa in nestrinjanj smo ga z Verdijeve ulice pred Gledališčem Koper preselili na Ukmarjev trg, s tem pa je festival dobil tudi novo 'geografsko' podobo.

Iz vseh sprememb je očitno, da je lahko umetniški festival, prav tako kot skoraj vsaka umetniška stvaritev, živa forma - spreminja se, preoblikuje, raste, prilagaja in hoče preživeti. Zaradi različnih dejavnikov je transformacija ključna. In prav zato lahko rečem, počakajte, pridružile se bodo tudi glasbene akademije in še marsikaj drugega!”

• Kot umetniški vodja imate nalogo, da v okviru danih finančnih in organizacijskih zmožnosti pripravite program. Po kakšnem ključu ste izbirali predstave za letošnji festival?

Ivan Loboda, umetniški vodja festivala FUGA, vabi na produkcije gledaliških akademij.

“Vabljeni akademije mi pošljejo video posnetke predstav, če imam srečo, pa si nekatere uprizoritve, ki bi jih lahko poslali na festival oziroma se jim zdijo primerne, ogledam tudi v živo. Izberem predstave, ki so v svojem pristopu sodobne, inovativne, eksperimentalne, včasih pa tudi klasične. Pomembno se mi zdi, da se v festivalskih dneh predstavi čim bolj raznolika paleta gledaliških pristopov oziroma ustvarjanja. Letos si bomo lahko ogledali tako avtorske projekte, sodobne nebesedne spektakle, 'happenning' v garderobi gledališča, kot projekcijski 'mapping' in adaptacije klasike.”

• So med izbranimi predstavami le najboljše produkcije študentov zaključnih letnikov ali morda tudi krajše igralske “etude” nižjih?

“Letos smo na festival povabili samo produkcije zaključnih letnikov in magistrsko stopnjo, izjema je le Dramski studio Umag. Študentje višjih, zadnjih, letnikov večinoma že razmišljajo o svoji karierni poti, imajo bolj jasno vizijo o lastnem umetniškem udejstvovanju in osebнем slogu, in posledično so take tudi predstave. Primerjajo se lahko s profesionalnimi produkcijami in so namenjene gledalcem, medtem ko večina predstav nižjih letnikov sledi zastavljenemu pedagoškem cilju.”

• Na festivalu se bodo predstavile akademije iz Slovenije, Hrvaške, Srbije, Bosne in Velike Britanije. Ste pri ogledu predstav zaznali različne pedagoške pristope, sisteme, po katerih se šola-

jo igralci pa tudi režiserji?

“Sam sem študiral na eni od londonskih gledaliških akademij in študij nadaljeval na AGRFT v Ljubljani, zato lahko rečem, da se študija po učnem načrtu bistveno ne razlikujeta. Mislim, da se učenje katere koli umetniške zvrsti, kljub predpisane-mu učnemu načrtu, razlikuje predvsem zaradi mentorjev, ki jih ima študent na kateri koli akademiji. Umetnost je subjektivna in empirična in takšno je tudi njeno mentorstvo. Prav zaradi tega imajo lahko tudi študentje iste akademije popolnoma različne izkušnje.

ritvami. Verjamem, da je to tudi čar umetnosti in poučevanja umetnosti.”

• Glede na bližino meje bi pričakovali tudi udeležbo katere od italijanskih gledaliških akademij ali šol...

“Vsekakor bi v naslednjih letih želeli videti tudi predstave z italijanskih akademij in gledaliških šol. Upamo, da že drugo leto!”

• Dosedanji festivali so poleg gledaliških predstav ponudili tudi pogovore o gostujočih upri-

“Izberem predstave, ki so v svojem pristopu sodobne, inovativne, eksperimentalne, včasih pa tudi klasične. Pomembno se mi zdi, da se v festivalskih dneh predstavi čim bolj raznolika paleta gledaliških pristopov oziroma ustvarjanja.”

IVAN LOBODA
umetniški vodja festivala FUGA

Enako velja za pedagoške pristope v različnih državah. Učni načrti so večinoma enaki, lahko pa med gledanjem predstav iz različnih držav oziroma akademij zelo hitro opazimo razlike. Tudi te so večinoma odvisne od umetnostnih smernic v neki državi in pa osebnih umetniških praks njihovih mentorjev, ki jih skozi študij učijo in vodijo. V letih, odkar obstaja naš festival, je zanimivo opazovati, da se lahko ena sama akademija predstavi z vsebinsko in slogovno različnimi uprizo-

zoritvah, z odpovedjo ene od produkcij na lanskoletnem festivalu pa se je izkazalo, da je na prireditvi tudi prostor za igralske delavnice. Katere pripravljate letos?

“Res je, lani nam je uspelo iz problema ustvariti presežek. Zaradi boleznih v ekipi smo morali predstavo AGRFT v zadnjem trenutku odpovedati, da pa bi lahko zapolnili program, smo zaprosili profesorja Željka Mitriča z banjaluške gledališke akademije, da vodi improvizacijo z naslovom *Poljub*. V njej so sodelovali vsi prisotni študentje, ki so improvizacijo odlično sprejeli. Opogumljeni z lansko izkušnjo smo na letošnji festivalski program dodali zaključene delavnice za študente. Njihov cilj je, da študenti pridobijo novo znanje, ki ga akademski kurikulum ne obravnava. Študenti se bodo udeležili delavnice ljubljanskega NOT Space For Art, ki ga vodijo umetnici Sanja Nešković Peršin in Petra Varl ter kustosinja Julija Hoda. NOT je mednarodna platforma za

Predstave na festivalu FUGA 2023

I'm Going Away Now (Central Saint Martin School of Art, London, UK), 10. julij
Tamo gde pevaju (Dramska fakulteta Beograd, RS), 11. julij
Oprostite, je li infuzija keto-friendly? (Dramska akademija Zagreb, HR), 12. julij
Draga naša Jelena (Akademija umetnosti univerze v Banjaluki), 13. julij
Svinje (Dramski studio Umag, HR), 14. julij
Krik: prvi glas (AGRFT UL, SI), 15. julij

hibridne oblike ustvarjanja med vizualno in performativno umetnostjo, ki v ospredje postavlja gledalčevo izkušnjo. Udeleženci se bodo seznanili s hibridnimi praksami, s produkcijo umetniških projektov in možnostjo umetniških rezidenc.

Poleg teoretične delavnice društva NOT bodo študenti imeli še dve praktični delavnici z naslovom *Bertolt Brecht: praksa in delo z igralci* pod mentorstvom Ivane Vujić, redne profesorice gledališke režije na beograjski Fakulteti dramskih umetnosti. Brecht je na večini evropskih akademij obravnavan le teoretično, na delavnici pa se bodo udeleženci srečali s praktičnim delom Brechtovega gledališča.”

• **Statistika obiskanosti festivalskih predstav zadnjih treh let priča o tem, da si posamezno predstavo ogleda le peščica zunanjih gledalcev, predvsem študentje tistih gledaliških akademij, ki so na dan predstave v Kopru. Nameravate letos študente v Kopru zadržati vse dni festivala?**

“Študentje, ki gostujejo na festivalu, ostanejo v Kopru vse dni festivala. Ponosni smo, da lahko s pomočjo producentov študentom krijemo stroške spanja in hrane ter jim omogočimo ustvarjalen, poučen in zabaven teden v poletnem Kopru. Res je, da na predstave hodi le peščica gledalcev, vendar jih vsako leto naštejemo več. FUGA je mlad festival, ki raste v svoji prepoznavnosti in priljubljenosti.”

• **V Gledališču Koper so nedavno zapisali, da je srednjeročni cilj festivala postati “največji festival za gledališke akademije na prostoru zahodnega Balkana”. Je napoved realna?**

“Prepričan sem, da vsak, ki se loti podobnega projekta, želi, da bi postal največji in najboljši v lokalnem prostoru pa tudi širše. In prav tako razmišljamo mi. Zavedamo se, kaj to pomeni in koliko dela pa tudi denarja je potrebnega, da festival doseže neko raven. Smo majhen, vendar predan kolektiv in svoje delo opravljamo z največjim veseljem in ljubeznijo, zato festivalu želimo le najboljše. Ne obremenjujemo se z idejo o 'največjem festivalu' in to tudi ni naš edini cilj. Delamo za študente, za mlade, za bodočo generacije umetnikov, ki bodo oblikovali prihodnost gledališč, prihodnost širšega umetniškega sveta. Verjamem, da je prihodnost v povezovanju, v mednarodnosti in raznolikosti, prepričan sem, da je FUGA pomemben festival, ki lahko postane tudi 'najpomembnejši.'” (smeh)

• **Z lanskoletno izvedbo je festival postal tekmovalen, najboljša predstava pa prejme priznanje. Imate svojega letošnjega “favorita”?**

“Res je, na festivalu od lanskega leta podeljujemo nagrado občinstva za najboljšo predstavo v celoti. Gledalci po končani predstavi oddajo svojo oceno od 1 do 5, ki jo tudi objavimo, nagrado pa seveda dobi predstava z najvišjo oceno. Lani jo je prejela uprizoritev *Zakleta Hedda* v režiji Roka Pečecnika in produkciji Dramske akademije Zagreb. V načrtu je, da bi v prihodnjih nekaj letih začeli podeljevati tudi strokovne nagrade komisije, za kar pa, žal, še nimamo dovolj sredstev. Neumno bi bilo, če bi rekel, da nimam 'favorita'. Mislim, da se to zgodi nenamerno, po nesreči, tudi če si tega ne želiš. Ampak moj glavni 'favorit' je FUGA in prav tako vsi študenti, ki bodo prišli, ustvarjali, se predstavili in, upam, v prihodnosti skupaj tudi ustvarjali mednarodne projekte!” •

Nagrada tantadruj 2023 za (ne)vidne dosežke Jaki Varmužu

Nagrada čudežnim in fantazijskim niansam prinčevega potovanja

Ko je pred dvema desetletjema Jaka Varmuž prestopil prag Gledališča Koper, da bi kot študent pomagal pri izdelavi gledališke scenografije, ni razmišljal, da bi tu lahko tudi ostal. Toda oder, ki ga je spoznaval postopoma - bil je rekviziter, tonski tehnik, celo statist - ga je prevzel do te mere, da se je poleg fotografiji, njegovi prvi ljubezni, posvetil tudi oblikovanju svetlobe in do danes bodisi kot oblikovalec svetlobe bodisi kot avtor videoprojekcij podpisal več kot sto dramskih in lutkovnih uprizoritev v večini slovenskih gledališč, tudi v tržaškem in novogoriškem.

MIHA TREFALT

Jaka Varmuž, ustvarjalec, čigar svet je svetloba, s katero izrisuje prizore na fotografijah in osvetljuje odrske zgodbe, je pomembnejša znanja o oblikovanju svetlobe dobil na izobraževanjih v Londonu, kjer je obiskoval predavanja o svetlobi in osvetljevanju pri filmu, v Amsterdamu, kjer je obiskoval predavanja o projekciji – kako uporabljati reflektorje, kako ustvariti projekcijo, kaj vse lahko z njo naredimo - in v poletni šoli vizualnega, ki jo je vodil vizualni antropolog dr. **Naško Križnar**.

Za svetlobo je bil občutljiv že od nekdaj. Četudi se tega sprva ni zavedal, danes ve, da je svetloba pomemben element v njegovem doživljanju sveta. “Bolj kot fotografija me je k oblikovanju svetlobe v gledališču pripeljalo nekakšno prvinso navdušenje nad svetlobo

Mojster emotivnih odtisov trenutkov

Jaka Varmuž kot oblikovalec svetlobe in fotograf gledaliških predstav s svojimi stvaritvami neizpodbitno bogati naš umetniški in kulturni prostor. Poleg izrednega občutka za kompozicijo, dramaturgijo, situacijo na odru, detajl, svetlobo in osvetljevanje zna Jaka s pravega zornega kota poudariti in ujeti ključne trenutke na odru. Pri svojem delu je izredno tenkočuten, ustvarjalen, natančen, iznajdljiv, kooperativen in inovativen. Njegovi fotografski utrinki gledaliških predstav so dragoceeni zapisi, ki ne služijo samo kot spomini, ampak so emotivni odtisi trenutkov, ki bodo tako za vedno dostopni vsem, ki bodo želeli ne samo videti, temveč tudi začutiti naše delo.

Yulia Roschina, režiserka

Nianse prinčevega potovanja je v predstavi *Mali princ* oblikoval s tantadrujem za (ne)vidne dosežke nagrajeni Jaka Varmuž.

FOTO: JAKA VARMUŽ

nasploh,” pove Varmuž. In pojasni: “Pri fotografiji je bilo to navdušenje še naključje, ko pa sem prestopil prag gledališča, je to preraslo v spoznanje. Po dveh desetletjih dela v gledališču me svetloba še vedno fasciniira. Ne zgolj kot estetski element ali umetniški izraz, kot ljubiteljskega fizika vedno bolj tudi kot vprašanje, kaj se s svetlobo dogaja na področju kvantne fizike.”

Svetloba je eden tistih odrskih elementov, ki deluje na gledalčevo domišljijo, ne da bi odvrnil njegovo pozornost, zato je Varmuž zadovoljen, če kot oblikovalec svetlobe v gledalcu sproži vzgib, da se poistoveti s prostorom ali psihičnim stanjem igralcev na odru. “Četudi je za mnoge 'nevidna', ima 'moč', ki bi jo gledalec spoznal v trenutku, ko bi med predstavo v dvorani zmanjkalo elektrike,” pojasnjuje Varmuž in v smehu doda: “Že stvarnik je vedel, da ima svetloba moč - ustvaril jo je prvi dan, človeka šele šesti.”

V koprskem gledališču je v dveh desetletjih oblikoval svetlobo za več kot 60 uprizoritev, med njimi za številne nagrajene, za Bordonove

Svetiti s srcem in strastjo

Spoštovani gospod Varmuž! Oziroma, po domače, dragi Jaka! Poznava se že dolgo in skupaj sva prehodila vsaj del poti, ki se ji reče gledališče. Brez tvoje luči naše predstave ne bi bile takšne, kot so bile, in kot upam, še bodo. Brez tvoje luči bi predstave samevale v temi. Ti znaš prinesiti luč, ki pokaže pot soustvarjalcem in odstira čarobnost predstav gledalcem. Znaš preceniti, kam in zakaj svetiti, in vedno delaš s srcem in strastjo. To so vrline, ki so v današnjem svetu vredne spoštovanja in občudovanja. Nagrada, ki jo prejemaš, je samo majhen, toda izredno pomemben del priznanja za tvojo ustvarjalnost. Pravijo, da nagrade niso pomembne ..., dokler jih dobivajo drugi. Uživaj v svoji in ne pozabi, da si ti sam za nas največja nagrada, ki jo lahko dobimo, ko se lotimo snovanja novih gledaliških predstav. Ostani zdrav in svetel! V Gledališču Koper smo ponosni nate. Iskrene čestitke!

Jaka Ivanc, režiser

Zadnje lune v režiji **Dušana Mla-karja** pa je leta 2018 na 13. mednarodnem gledališkem festivalu Joakim Inter Fest v Kragujevcu skupaj s scenografom in kostumografom prejel nagrado za vizualno podobno predstave.

“Svetloba ima dramaturgijo - lahko je narativna, lahko opravičuje in ilustrira gledalčevo repliko ali akcijo - predvsem pa je, četudi za mnoge

'neopazna', močan odrski element; dovolj močan, da bi lahko igral sam zase. Verjamem, da bi gledališko predstavo lahko naredil samo z lučjo, s svetlobo, brez igralca,” je prepričan Varmuž.

Kako močan odrski element je svetloba, je prepoznala tudi letošnja žirija za nagrado tantaruj, ki jo je za (ne)vidne dosežke podelila Jaki Varmužu za oblikovanje svetlobe v uprizoritvi *Mali princ* avtorja Antoina de Saint-Exupéryja v dramatizaciji **Helene Šukljan** in **Ivana Lo-bode**, tudi režiserja uprizoritve. Zapisali so: “Jaka Varmuž je v uprizoritvi *Mali princ* oblikoval večni-voski prostor mehkih svetlobnih prizorov. Ravno z oblikovanjem luči mu uspe ustvariti čudežne ter fantazijske nianse prinčevega potovanja. Njegovo delo stopa v posrečen kontrapunkt s projekcijami, pri čemer se uveljavlja izmenično nizanjanje prizorov med potovanjem (projekcija) in statičnostjo (luč). Iz-bira dosledne polteme upravlja oni-rično dimenzijo pripovedi, pri čemer se uveljavlja literarno raz-merje med otroškim svetom in po-tovanjem k odraslosti. To pot os-vetljuje Jaka Varmuž s poudarjanjem scenografije, ki se razvija v višini, in z učinkovitim spremljanjem drama-turške naracije. Njegovo delo pre-raste v ustvarjalni presežek v ma-gičnem svetu otroškega spopadanja z mestoma kruto resničnostjo odraslih.” •

Svetloba iz teme potegne vse skrivnosti

Kritičsko prepoznavanje dobrega svetlobnega oblikovanja in posledično tudi nagrade govorijo o tem, da gledališče - dramsko, lutkovno, glasbeno ali plesno - ne more popolnoma izraziti svojega potenciala, ne more popolnoma predstaviti svoje misli in zgodbe brez natančne in občutljive svetlobne postavitve in njene dramaturgije. Na začetku vsake lučne postavitve je tema. Svetloba iz nje potegne vse skrivnosti in samo mojster, kot je **Jaka Varmuž**, ve, kako z njo subtilno vzpostaviti prostor, ki daje igralcu možnost, da v njej zaživi.

Jaka je hiter v razmišljanju in dojemanju različnih gledaliških govoric in poetik. Je režiserjev najboljši pomočnik. Večkrat hitreje in bolje vidi kot mi sami. Jaki zaupamo in verjamemo. Seveda to govori o nadarjenem človeku, hkrati pa si takšno znanje človek nabira več let, ki prinašajo priložnosti in zmožnosti, nabira si ga z zmagami in neuspehi. S prijetnimi in neprijetnimi sodelavci, v srečnih in težkih časih.

Jaka sodi med ljudi, ki so s svojim profesionalnim delom, z nenehnim izobraževanjem in izpopolnjevanjem, z refleksijo in radovednostjo oblikovali naše gledališče. Tehnično in umetniško. Ne štejem več predstav - otroških in vseh preostalih -, ki jim je Jaka izrisal svetlobno podobo, skozi katero vedno bolje ali bolj natančno beremo zgodbo. In prav zaradi te zgodbe bolje razumemo sebe in svet. In tudi *Malega princa*.

Katja Pegan, režiserka in direktorica Gledališča Koper

Premiera otroške predstave Zajec Zvitorepec v režiji in priredbi Gregorja Geča je praznično zaključila program Družinskega abonmaja na velikem odru SSG. Otroci so doživeli magijo gledališča z zgodbo o zajcu, ki prodaja deteljo za srečo in pluje do daljne Amerike. Z njimi se je zabaval tudi avtor izvirnega besedila Marko Kravos, ki je tako praznoval življenjski jubilej tudi s svojimi najmlajšimi bralci. Poseben gost popoldneva v gledališču pa je bil kosmati predstavnik društva Tačke pomagačke.

FOTO: FEDERICO POILUCCI

Mesto Trst je eno od snemalnih prizorišč novega filma "Napoli-New York", ki ga z oskarjem nagrajeni režiser Gabriele Salvatores ustvarja po neizdanem scenariju Federica Fellinija. Njegova impozantna ekipa je izbrala več lokacij v mestu in ena od teh je tudi sedež Slovenskega stalnega gledališča, ki se je za en dan spremenil v newyorško kinodvorano z množico stativov in elegantnih kostumih iz polovice prejšnjega stoletja.

FOTO: STUDIO KOPOL

Drugo junijsko soboto so se z gostovanjem PG Kranj s predstavo Kdo je napravil Vidku srajčico tudi v koprskem gledališču iztekle predstave za otroke v tej sezoni; poleg 12 predstav v abonmajih so si najmlajši lahko ogledali predstave še na festivalu Pri svetilniku, spremljali prva tri nadaljevanja gledališke nanizanke Z Igorjem po svetu ter obiskovali gledališko šolo in gledališke delavnice. Seštevek mladih gledalk in gledalcev, ki so obiskali Gledališče Koper v iztekajoči se sezoni, je presenetil celo gledališčnike; obiskalo jih je namreč kar 14.906 otrok in njihovih spremljevalcev!

FOTO: MEDIASPEED

V juniju je bila v SNG Nova Gorica premiera plesnega triptiha brezmejnosti To the Moon and Back. Glavno produkcijsko besedo pri tej uprizoritvi je imel MN Dance Company, ki ga vodita goriška plesalca in koreografa Nastja Bremec Rynia in Michal Rynia. Predstava, ki je nastala v koprodukciji z Zavodom Go! 2025 in SNG Nova Gorica je bil del projekta Evropske prestolnice kulture Brezmejno telo. V triptihu koreografov Nastje Bremec Rynia, Michala Rynie, Francesca Gammina in Luce Signoretija je skupina plesalcev MN Dance Company, mednarodni plesni ansambel, ki je del EPK GO 2025!, z drugimi plesalci potovala v preteklost, sedanjost in prihodnost ter tako raziskovala meje človeku dosegljivega in možnega.

FOTO: MIRJAM DRNOVŠEK/SNG NOVA GORICA

V tekmovalni program 58. festivala Borštnikovo srečanje se je uvrstila tudi predstava 52 hertzov Tijane Grumić. Intimna družinska drama, ki jo je režirala Mojca Madon, je v pretekli sezoni že osvojila nagrado tantadruj za najboljšo predstavo v celoti. Maja je na 68. festivalu Sterijino pozorje v Novem Sadu slavila večkratno zmago, saj je osvojila kar 6 različnih Sterijevih nagrad. Temu je sledilo Borštnikovo srečanje, na katerem je Mojca Madon prejela Borštnikovo nagrado za režijo za predstavo 52 hertzov, Ivana Percan Kodarin pa Borštnikovo nagrado za mlado igralko za vlogi Deklice v predstavi 52 hertzov in Tapoletne v predstavi Žene v testu (SNG Drama Ljubljana). Šepetalki Arjani Rogelja je Društvo slovenskih gledaliških režiserjev in režiserk podelilo nagrado Nepogrešljivi za sezono 2022/23.

FOTO: KATJA PEGAN

Gledališči iz Kopra in Trsta sta na začetku meseca gostovali na znamenitem festivalu Sterijino pozorje v Novem Sadu, kjer sta se v netekmovalnem delu programa predstavili s koprodukcijsko uprizoritvijo Lepa Vida Staše Prah. Predstava, ki je pritegnila tako pozornost medijev kot kritikov (umetniška vodja obeh gledališč, Katja Pegan in Danijel Malalan, na fotografiji, sta dala številne intervjuje), je iz Novega Sada odpotovala še v Sombor. Tudi tam so nastopili pred polno dvorano, s tem pa vrnila gostovanje, saj je somborsko gledališče decembra lani v Kopru odigralo znamenitega Tartuffa v režiji pokojnega Igorja Vuka Torbice.

Tantadruj je skupna mesečna čezmejna priloga treh primorskih profesionalnih gledališč. V času gledališke sezone izhaja vsako tretjo sredo v mesecu in sicer hkrati v Primorskih novicah in Primorskem dnevniku.

Izdajatelj: Primorske novice, d.o.o. Koper, s.r.l. Capodistria Cesta Marežganskega upora 2, 6000 Koper Primorski dnevnik Ulica Montecchi 6, Trst

UREDNIKA IN REDAKTORICA: Maja Pertič Gombač
SOUSTVARJALCI: Miha Trefalt (Gledališče Koper), Ana Kržišnik Blažica, Martina Mrhar in Metka Sulič (Slovensko narodno gledališče Nova Gorica) ter Rossana Paliaga (Slovensko stalno gledališče Trst)

ELEKTRONSKI NASLOV: kultura@primorske.si
SKUPNA TISKANA NAKLADA: 28.000 izvodov.